

Hoe signaleer je slachtoffers? Stappenplan voor professionals

Deze handreiking is voor hulpverleners in de zorg voor jeugd die te maken hebben met (vermoedelijke of potentiële) slachtoffers van loverboys/mensenhandel.

Je vindt hierin een stappenplan met tips voor signalering en screening van slachtoffers.

Hoe signaleer je meisjesslachtoffers van loverboys?

Deze handreiking en stappenplan helpen bij het verzamelen, beoordelen en bespreekbaar maken van signalen en bij het beslissen over vervolgstappen. Onderdeel van het stappenplan is de inzet van het Risicotaxatie-instrument Seksueel grensoverschrijdend gedrag (RiS-L). Dit instrument helpt bij de signalering en screening van (vermoedelijke en potentiële) meisjesslachtoffers van loverboys/mensenhandel in de zorg voor jeugd¹.

Doel en doelgroep

Het stappenplan is bestemd voor gebruik bij meisjes (12 tot 23 jaar) die verblijven in verschillende sectoren van de zorg voor jeugd (pleegzorg, residentiele zorg, LVB-sector, jeugdgevangenis) en waarbij een vermoeden van slachtofferchap van loverboys bestaat. Het stappenplan is ook te gebruiken wanneer de jeugdige nog thuis woont en bijvoorbeeld onder toezicht staat en ambulante zorg ontvangt.

Wanneer een meisje 16 jaar of ouder is, heeft dit implicaties voor de invulling van de stappen, bijvoorbeeld waar het toestemming en medewerking van het meisje betreft.² Voor jeugdhulp aan meisjes in de leeftijd van 12 t/m 15 jaar is toestemming nodig van zowel het meisje als haar (gezagdragende) ouder(s). Bij verschil van inzicht tussen ouders en het meisje bepaalt het meisje samen met de professional hoe de hulp er uit zal komen te zien. Vanaf 16 jaar kunnen meisjes, zonder tussenkomst van de ouder, met de professional bepalen hoe de

¹ Het Risicotaxatie-instrument Seksueel grensoverschrijdend gedrag (RiS) is eind 2014 ontwikkeld door NJi en Movisie, in opdracht van Jeugdzorg Nederland, voor het Kwaliteitskader voorkomen van seksueel misbruik (commissie Rouvoet). Het RiS wordt standaard afgenomen bij jeugdigen in zorg. Dit instrument is in 2015 aangepast, zodat het (ook) geschikt is voor de signalering en screening van (vermoedelijke) en potentiële meisjesslachtoffers van loverboys/ mensenhandel in de zorg voor jeugd: het RiS-L.

² Artikel 7.3.5 van de Jeugdwet luidt: Een minderjarige die de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, is bekwam tot het verlenen van toestemming voor de verlening van jeugdhulp ten behoeve van zichzelf, alsmede tot het verrichten van rechtshandelingen die daarmee onmiddellijk verband houden.

hulp vormgegeven zal worden. Tot de leeftijd van 18 jaar geldt dat de kinderrechter een jeugdbeschermingsmaatregel (zoals een OTS) kan opleggen om zo een uithuisplaatsing (en hulp in een open setting) af te dwingen. Een bijzondere vorm van jeugdhulp is (niet vrijwillige) gesloten jeugdzorg. Meisjes kunnen met een machtiging van de kinderrechter opgenomen worden in een instelling voor gesloten jeugdzorg.

Het stappenplan is een hulpmiddel voor minimaal HBO-opgeleide professionals, werkzaam in eerdergenoemde sectoren. Basiskennis over signalen van en risicofactoren en beschermende factoren voor seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt als bekend verondersteld.

Verder lezen

'Onderbouwing voor een stappenplan en risicotaxatie-instrument voor meisjes-slachtoffers van loverboys/mensenhandel in de zorg voor jeugd' (NJi/Movisie, 2015, in te zien via de besloten digitale omgeving van NJi en Jeugdzorg Nederland).

Uitgangspunten

1 Volg de 5 stappen

De stappen in het stappenplan helpen je om alle informatie systematisch te verzamelen en te verwerken. Door alle stappen te zetten, krijg je antwoord op de vraag wat te doen als je vermoedt dat een meisje slachtoffer is. Het werken met het stappenplan is een cyclisch proces. Soms zullen stappen meerdere malen gezet worden.

2 Heb aandacht voor bejegening en gespreksvoering

Zorg dat je als hulpverlener en gesprekspartner betrouwbaar bent voor het meisje:

- Doe wat je zegt en zeg wat je doet.
- Beloof geen geheimhouding. Leg vooraf goed uit waarom dat niet mogelijk is.
- Leg uit hoe het contact met de politie verloopt. Twijfelt het meisje desondanks over het doen van een melding of aangifte? Geef haar, als er geen direct gevaar is, de tijd om hierover na te denken. Maak een afspraak met haar over hoe lang zij de tijd heeft om contact met de politie te zoeken, alvorens jij het doet.
- Vertel het meisje welke informatie je gaat delen met anderen, aan wie, op welke manier, wat er met de informatie gebeurt en vooral waarom je deze informatie deelt.

3 Zorg dat je toestemming krijgt voor gegevensuitwisseling

Doe je uiterste best om (mondelinge) toestemming te krijgen van het meisje om informatie uit te kunnen wisselen met anderen. Je houdt jouw bevindingen, acties en uitkomsten bij in het dossier. Dit betekent dat het RiS en het RiS-L waar mogelijk ingevuld en besproken wordt met het meisje. Heb je goede redenen om hiervan af te wijken? Zet die redenen ook in het dossier. Als hulpverlener heb jij beroepsgeheim. Jouw beroepsgeheim biedt het meisje ruimte om haar verhaal te doen. Wanneer jij ernstige onveiligheid en/of schade voor het meisje verwacht en zij stemt niet in met uitwisseling ►

van informatie, dan zijn er uitzonderingen op het beroepsgeheim mogelijk. Zie voor meer informatie hierover het [basismodel van de Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling](#) (Ministerie van VWS, 2013) en de [Handreiking Signalering Mensenhandel voor werkers in de gezondheidszorg](#) van Soa Aids Nederland (2014).

4 Spreek af wie regisseur en wie vertrouwenspersoon is

Werk samen met andere professionals. Spreek allereerst af wie de regie heeft. Wanneer de hulp aan het meisje zich in een gedwongen kader afspeelt, heeft de gezinsvoogd/jeugdbeschermer de regie. In andere gevallen kan een andere betrokken professional deze rol op zich nemen. Naast een casusregisseur is het handig om een vertrouwenspersoon te benoemen voor het meisje. Deze taak hoeft niet bij de casusregisseur te liggen. Degene aan wie ze in het begin informatie gaf of iemand uit haar positieve sociale netwerk kan ook vertrouwenspersoon zijn.

Meestal zijn verantwoordelijkheden verdeeld over het team of over meerdere professionals in de eigen of in andere organisaties. Je hebt als professional de verantwoordelijkheid te checken of collega's en samenwerkende partners afgesproken vervolgstappen zetten (ook als jij niet de casusregie voert). Zo niet, onderneem dan altijd actie in overleg met je leidinggevende.

5 Werk samen met ouders

Goed contact met ouders is belangrijk om vermoedens te toetsen (Valt ouders iets op aan het gedag van hun kind, hebben zij hier een verklaring voor?) en om het netwerk rondom het meisje te versterken. Dit is een taak van jou als beroepskracht. Door samen te werken met ouders voorkom je dat het meisje nog verder geïsoleerd raakt. **Let op:** zorg dat je inzicht hebt in de thuissituatie van het meisje en de achtergrond van de ouders. In alle gevallen is een cultuur-sensitieve benadering van de ouders en het meisje belangrijk. Komt het meisje uit een eercultuur? Stem dan af met specialisten van bijvoorbeeld Veilig Thuis of aandachtsfunctionarissen bij de politie.

Soms zijn ouders niet in beeld. Kenmerkend voor de werkwijze van loverboys is dat zij vaak actief inzetten op het verstoren van de relatie van het meisje met haar ouders en andere dierbaren. Uitgangspunt bij hulpverlening aan meisjes onder de 18 jaar (met uitzondering van meisjes uit een eercultuur) is dat er contact moet zijn tussen ouders en professionals.

Is het desondanks (of om een andere reden) niet mogelijk om ouders in het proces te betrekken? Betrek dan anderen uit het netwerk van het meisje die een constante, positieve factor vormen in haar leven.

6 Implementatie, borging en doorontwikkeling

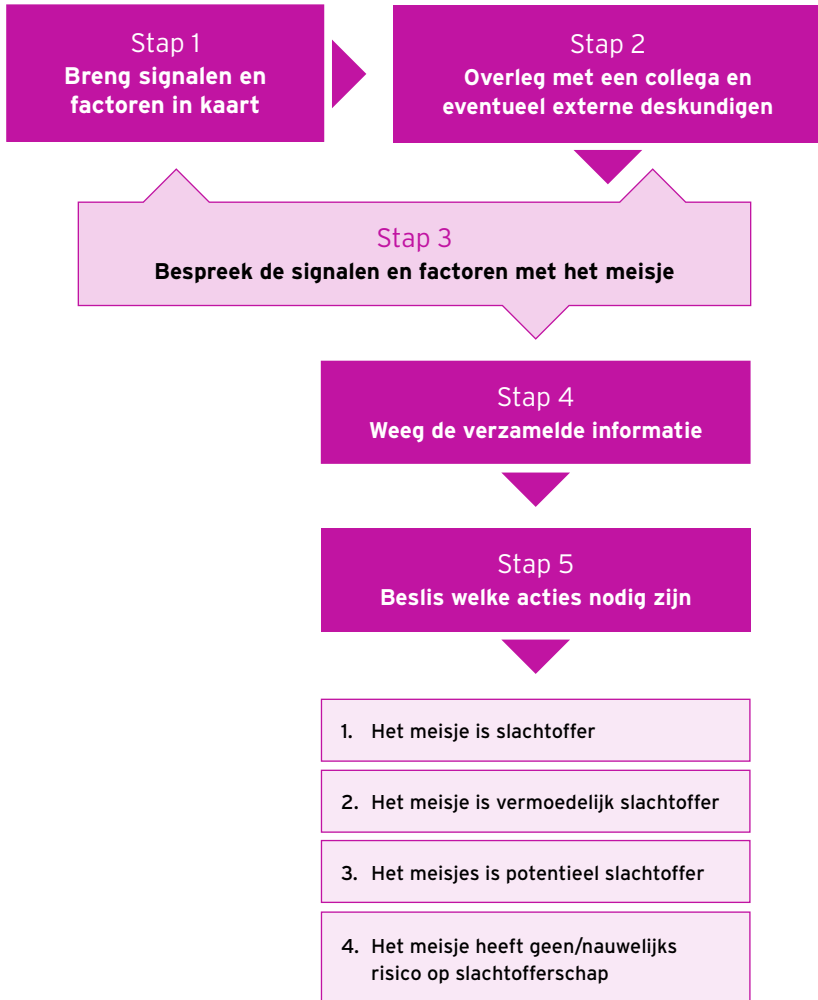
Voor een goede implementatie en borging is van belang dat professionals die met dit stappenplan en het RiS-L werken regelmatig geschoold worden op deze problematiek en dat instellingen hen de gelegenheid bieden tot intervisie en supervisie.

Binnen jeugdzorgorganisaties dient kennis aanwezig te zijn van de (regionale) zorg- en justitiële keten en deskundigheid rond deze problematiek. Zorg voor specifieke deskundigheid over meisjes uit een eercultuur en meisjes met een verstandelijke beperking. Wees je ervan bewust dat de signalen van meisjes en de werkwijze van loverboys snel kunnen veranderen. Wees alert en schuif twijfels niet aan de kant wanneer signalen niet voorkomen in het RiS-L. Raadpleeg in dat geval een externe partij voor advies.

Om het stappenplan en het RiS-L up-to-date te houden en te verbeteren is het belangrijk dat betrokken partijen (professionals, jeugdzorgorganisaties, brancheorganisaties en kennisinstututen) gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen om het stappenplan en het instrument te monitoren en te evalueren.

Stappenplan

Signalering en risicotaxatie van (vermoedelijke en potentiële) meisjes-slachtoffers van loverboys/mensenhandel

Toelichting op de stappen

Stap 1

Breng signalen en factoren in kaart

- **Bij acuut gevaar:** schakel eerst de politie in. Meld dat het om een geval van loverboy/mensenhandelproblematiek gaat en vraag naar de rechercheur Mensenhandel bij de afdeling Vreemdelingen, Identificatie en Mensenhandel (AVIM). Stem vervolgens jouw stappen en tempo af met die van de politie zodat bewijsmateriaal op een goede manier verzameld kan worden. Een melding van vermoedens van loverboyproblematiek hoeft niet direct een compleet beeld van de problematiek weer te geven. Signalen kunnen later in het (opsporings)proces echter van groot belang zijn bij het opbouwen van het dossier. Daartoe worden signalen gestapeld. Het opschrijven en melden van opvallende zaken is daarom zeer waardevol.
- **Als er geen sprake is van acuut gevaar:** verzamel aanwijzingen, gebruik daarbij meerdere bronnen. Maak onderscheid tussen feiten, omstandigheden, interpretaties en bronnen. Verzamel niet meer dan nodig, zorg dat je door kan met de volgende stappen.
- Wat weet je al (signalen, risico- en beschermende factoren)?
- Vraag toestemming aan het meisje om gegevens uit te wisselen. Welke informatie mis je nog? Hoe en bij wie verzamel je de ontbrekende informatie? Denk hierbij aan leerplicht, school, politie, jeugdbescherming of andere jeugdzorgcontacten van het meisje. Wees ook sensitief op signalen van (on)veiligheid van andere kinderen in het gezin van het meisje.
- Leg in deze fase, bij vermoeden van slachtofferschap, al contact met de politie.
- Gebruik hierbij het RiS en vul ook het RiS-L in bij een positieve score op signalen van slachtofferschap van loverboys/mensenhandel. Het onderdeel Conclusies van het RiS-L wordt ingevuld tijdens stap 4.
- Breng de signalen en risico- en beschermende factoren die een vermoeden bevestigen of ontkrachten in kaart. Leg alle informatie zorgvuldig en zo feitelijk mogelijk vast in het daarvoor geëigende registratiesysteem.

Stap 2

Overleg met een collega en eventueel externe deskundigen

Wie: een collega met specifieke kennis van loverboy/mensenhandelproblematiek.

- Overleg met de meest aangewezen collega. Vergewis je ervan wie in jouw organisatie specifieke kennis heeft van loverboy/mensenhandelproblematiek. Dit kan bijvoorbeeld de gedragswetenschapper zijn.

Tips

- Raadpleeg eventueel een externe deskundige. Dat kan iemand zijn die werkt bij een specialistische afdeling of organisatie (bijvoorbeeld Fier, Kompaan en de Bocht, Qpido), Jeugdbescherming, Veilig Thuis of Regionale Expertisecentra seksueel geweld.
- Ken de lokale routes en afspraken.
- Vul het RIS-L eventueel aan op basis van informatie die je in deze stap hebt opgedaan.
- Leg de uitkomsten uit deze stap vast in het dossier.

Wat bespreek je met een collega?

- Bespreek de door jou waargenomen signalen, risico- en beschermende factoren. Stel daarbij vragen als:
 - Zie ik het goed?
 - Kan ik mijn vermoeden met het meisje bespreken?
Uitgangspunt is dat jij je vermoedens met haar bespreekt. Goede reden om dit niet te doen, is wanneer dit de veiligheid van het meisje, van jezelf of van een ander in gevaar brengt. Noteer in zo'n geval in het dossier wat de reden is dat je de vermoedens niet met het meisje bespreekt.
 - Welke stappen kan ik zetten om het meisje (of een ander) te beschermen en te helpen?
 - Is helder wie casusregie voert (op de in gang gezette hulp) en wie vertrouwenspersoon voor het meisje is? Organiseer de casusregie wanneer deze nog niet helder is.

Hoe bespreek je dit met een collega?

- Sluit aan bij feiten en gebeurtenissen.
- Maak verschil tussen eigen informatie en informatie van derden.
- Formuleer concreet, objectief en specifiek.

Stap 3

Bespreek de signalen en factoren met het meisje

Wat bespreek je in dit gesprek?

- Het doel van het gesprek.
- De signalen die je hebt waargenomen.
- Nodig het meisje uit tot een reactie.
- Verken samen met het meisje en relevante betrokkenen risicofactoren (persoonlijke en in de omgeving) én beschermende factoren (persoonlijke en in de omgeving).
- Vat het gesprek samen en check of de besproken informatie klopt. Pas na de reactie van het meisje kom je tot een interpretatie van dat wat je waargenomen hebt.
- Bespreek eventuele vervolgstappen en afspraken (span je in voor toestemming van het meisje om derden te betrekken/een melding te doen).
- Vul het RiS-L eventueel aan op basis van de informatie die je nu hebt.
- Leg de uitkomsten uit deze stap vast in het dossier.

Hoe bespreek je je vermoedens?

Bedenk dat jouw bejegening van het meisje doorslaggevend is bij het maken van contact. Wees betrouwbaar en voorspelbaar; doe wat je zegt, en zeg wat je doet.

Tips

- Voer het gesprek eventueel samen met een gespecialiseerde collega.
- Stel open vragen.
- Houd rekening met wisselende gevoelens en beslissingen.
- Toon respect en geduld.
- Het meisje heeft vaak veel meegemaakt, accepteer dat je het niet allemaal begrijpt.
- Probeer contact te houden, houd de communicatie open.
- Schrik niet van leugens of manipulatief gedrag. Dat heeft zij nodig om in haar huidige bestaan te overleven.
- Wees je bewust van mogelijk sociaal wenselijk gedrag en sociaal wenselijke antwoorden.
- Ga steeds uit van de ervaringen, het gedrag en de emoties van het meisje.
- Algemene signalen kunnen aanknopingspunten zijn om te vragen naar de situaties of omstandigheden waarin ze spelen. Bijvoorbeeld bij middelengebruik: wanneer gebruik je alcohol of drugs? Gebruik je dit ook wel eens voorafgaand aan seksueel contact? Wat doet dat met je? In welk opzicht helpt jou dat?
- Blijf, ook als het meisje zegt geen probleem te zien, vragen stellen, bevestigen, belonen, verhelderen, samenvatten en informeren.
- Zet motiverende gespreksvoering in. Fase 1 richt zich op het ontwikkelen van de motivatie van het meisje om te veranderen; fase 2 op het versterken van de betrokkenheid bij verandering en op het ontwikkelen van een plan om de verandering te realiseren. Zie voor meer informatie: www.movisie.nl/esi/motiverende-gespreksvoering.
- Maak eventueel gebruik van het vlaggensysteem. Het vlaggensysteem helpt om de ernst van het seksueel (grensoverschrijdend) gedrag te beoordelen. Er zijn zes criteria ontwikkeld die helpen bij het (tijdig) signaleren en bespreekbaar maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De criteria zijn: 1) wederzijdse toestemming, 2) vrijwilligheid, 3) gelijkwaardigheid, 4) leeftijds- en ontwikkelingsadequaat, 5) contextadequaat, 6) zelfrespect (zonder jezelf en een ander schade te berokkenen; psychisch, emotioneel en fysiek). Bespreek met het meisje of er sprake was van deze criteria. Gebruik hiervoor de handvatten uit het vlaggensysteem. Zie voor meer informatie: www.movisie.nl/esi/vlaggensysteem.

Heeft het meisje een licht verstandelijke beperking?

- Gebruik eenvoudige taal.
- Herhaal de informatie regelmatig.
- Check regelmatig of het meisje begrijpt wat je zegt.
- Gebruik beeldmateriaal (bijvoorbeeld het vlaggensysteem, Oké-spel of Goed of fout vriendje).
- Realiseer je dat meisjes met een licht verstandelijke beperking extra interessant zijn voor loverboys en mensenhandelaren omdat zij nog minder dan meisjes met een gemiddelde intelligentie geneigd zijn aangifte te doen.

Praktische voorbereiding

- Neem maximaal één uur de tijd voor dit onderwerp, afhankelijk van wat het meisje aankan.
- Zorg voor een gespreksruimte waar je niet gestoord wordt.
- Plan bij voorkeur een individueel gesprek, zodat het meisje zich vrij voelt om vertrouwelijke onderwerpen te bespreken.
- Verzamel beeldmateriaal (bijvoorbeeld het vlaggensysteem, Oké-spel of Goed of fout vriendje).
- Herhaal de informatie regelmatig.
- Houd rekening met cultuurverschillen.
- Houd rekening met specifieke leeftijdscategorieën. Bij heel jonge meisjes zal je meer met beeldmateriaal en aangepaste taal moeten werken dan bij oudere meisjes.

Stap 4

Weeg de verzamelde informatie

- Bepaal op basis van de signalen, het ingewonnen advies en het gesprek met het meisje de aard en ernst van de situatie: is er sprake van (vermoedelijk) slachtofferschap, wat zijn de risico's op slachtofferschap en welke beschermende factoren bieden aanknopingspunten voor verdere ondersteuning?
- Gebruik hierbij het onderdeel conclusies van het RIS-L m.b.t. risico's op dit moment en bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst.
- Bespreek deze weging eventueel opnieuw met een deskundige (intern of extern).
- Bespreek je conclusies met het meisje en andere betrokkenen. Leg dit ook vast in het dossier.

Stap 5

Beslis welke acties nodig zijn

Beslis of jouw organisatie voldoende hulp en bescherming aan het meisje kan bieden of dat er meer nodig is. Maak deze afweging ook, indien relevant, voor andere kinderen uit het gezin. Doe een melding bij Veilig Thuis bij signalen van onveiligheid van broertjes en zusjes.

Voor het bepalen van passende acties bepaal je eerst tot welke 'categorie' van slachtoffers het meisje behoort:

- 1 Het meisje is slachtoffer:** het meisje heeft aangegeven dat zij slachtoffer is van een loverboy en/of er zijn feiten die hier op wijzen. [Zie stap 5.1 voor passende acties.](#) Stem hierover af met een deskundige collega.
- 2 Het meisje is vermoedelijk slachtoffer:** er zijn signalen die wijzen op slachtofferschap van een loverboy. [Zie stap 5.2 voor passende acties.](#) Stem hierover af met een deskundige collega.
- 3 Het meisje is potentieel slachtoffer:** het meisje is geen slachtoffer, maar er zijn risicofactoren die kunnen leiden tot slachtofferschap van een loverboy. [Zie stap 5.3 voor passende acties.](#) Stem hierover af met een deskundige collega.
- 4 Het meisje heeft geen/nauwelijks risico op slachtofferschap:** er zijn geen of weinig signalen en risicofactoren aanwezig die kunnen wijzen op slachtofferschap van een loverboy. Mogelijk zijn er juist ook beschermende factoren aanwezig die de kans op slachtofferschap verkleinen. [Zie stap 5.4 voor passende acties.](#) Stem hierover af met een deskundige collega.

5.1 Wat doe je bij feitelijk slachtofferschap?

- Bied acute veiligheid en bescherming. Bied waar mogelijk open (of anders gesloten/geheime) specialistische opvang. Het maken van een plan voor huisvesting en hulp biedt het meisje perspectief en helpt haar bij de keuze te breken met het loverboycircuit.
- Motiveer het meisje tot het doen van aangifte bij de politie of doe zelf een melding. Advies vragen aan de politie kan altijd, maar moet zonder toestemming van het meisje geanonimiseerd gebeuren. Zie voor meer informatie de [Handreiking samenwerking Politie en Justitie](#).
- Motiveer het meisje om medisch onderzoek te laten doen, bijvoorbeeld bij het Centrum Seksueel Geweld.
- Regel casusregie en een contactpersoon voor het meisje, voor zover nog niet gebeurd.
- Werk aan versterking van de eigen kracht van het meisje en van haar netwerk/omgeving. Bied psycho-educatie over de werkwijze van loverboys/mensenhandelaren. Blijf in gesprek met het meisje. Blijf ook in gesprek met haar ouders/netwerk en bied hen hulp. Als het meisje afkomstig is uit een eercultuur is afstemming met specialisten van bijvoorbeeld Veilig Thuis of aandachtsfunctionarissen bij de politie aan te bevelen.
- Laat de gegevens van het meisje, met toestemming van haarzelf of haar ouder/voogd, registreren bij CoMensha. Zie voor meer informatie de [handreiking Melden van \(vermoedelijke\) slachtoffers loverboys/mensenhandel bij CoMensha](#).

5.2 Wat doe je bij vermoedelijk slachtofferschap?

- Tijd is een belangrijke factor in deze stap. Zorg voor nauw (dagelijks) contact met het meisje en andere betrokkenen. Voer acties zo snel mogelijk uit. Daarmee doe je er alles aan om (verder) slachtofferschap te beperken of te voorkomen.
- Stel een veiligheidsplan op. Regel, in afstemming met het meisje, bescherming en opvang. Neem concrete afspraken op in het plan over wie in welke situatie wat doet. Evalueer het plan en stel het waar nodig bij. Het veiligheidsplan van Signs of Safety kan als voorbeeld dienen.
- Onderdeel van het veiligheidsplan is een netwerkanalyse. Maak samen met het meisje een schema van steunende en risicovolle personen.
- Overleg met de politie over het motiveren van het meisje tot het doen van aangifte of het doen van een melding. Advies vragen aan de politie kan altijd, maar moet zonder toestemming van het meisje geanonimiseerd gebeuren. Zie voor meer informatie en uitzonderingen de [Handreiking samenwerking Politie en Justitie](#).
- Motiveer het meisje om medisch onderzoek te laten doen.
- Werk aan versterking van de eigen kracht van het meisje en van haar netwerk/omgeving. Bied psycho-educatie over de werkwijze van loverboys/mensenhandelaren.
- Betrek een (externe) deskundige. Dat kan iemand zijn die werkt bij een specialistische afdeling of organisatie.
- Regel casusregie en een contactpersoon voor het meisje, voor zover nog niet gebeurd.
- Laat de gegevens van het meisje, met toestemming van haarzelf of haar ouder/voogd, registreren bij CoMensha. Zie voor meer informatie [de handreiking Melden van \(vermoedelijke\) slachtoffers loverboys/mensenhandel bij CoMensha](#).

5.3 Wat doe je bij potentieel slachtofferschap?

- Tijd is een belangrijke factor in deze stap. Zorg voor nauw (meermalen per week tot minimaal eens per week) contact met het meisje en andere betrokkenen. Voer acties zo snel mogelijk uit. Daarmee doe je er alles aan om slachtofferschap te voorkomen.
- Werk aan versterking van de eigen kracht van het meisje en van haar netwerk/omgeving. Bied psycho-educatie over seksualiteit, weerbaarheid, seksueel grensoverschrijdend gedrag en de werkwijze van loverboys/mensenhandelaren.
- Stel een veiligheidsplan op. Regel, in afstemming met het meisje, bescherming en opvang.
- Onderdeel van het veiligheidsplan is een netwerkanalyse. Maak samen met het meisje een schema van steunende en risicovolle personen.
- Betrek een (externe) deskundige. Dat kan iemand zijn die werkzaam is bij een specialistische afdeling of organisatie.
- Overleg met de politie.
- Regel casusregie en een contactpersoon voor het meisje, voor zover nog niet gebeurd.

5.4 Wat doe je als er geen/nauwelijks risico is op slachtofferschap?

- Versterk de eigen kracht van het meisje en van haar omgeving.
- Blijf in gesprek met het meisje over seksualiteit en relaties.
- Blijf alert op signalen en (risico- en beschermende) factoren.

© 2015 Nederlands Jeugdinstituut

Overname uit deze uitgave alleen met bronvermelding.

Commissie Aanpak meisjesslachtoffers loverboys/mensenhandel in de zorg voor jeugd (Commissie Azough). Op initiatief en met ondersteuning van Jeugdzorg Nederland. Met financiële steun van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Tekst: Josine Holdorp (NJI), Kristin Janssens (Movisie), Klaas Kooijman (NJI) en Wilma Schakenraad (Movisie)

Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

T. 030 230 6344

E. info@nji.nl